

## צידת חלזון התכלת בשבת

ע' שבת עה. הצד חלזון חייב משום צידה, ומבואר שם שמדובר בחלזון שעושים ממנו התכלת. יש שהקשו, על מה שאנו קובעים שהחלזון של תכלת הוא 'ארגמון קהה קוצים', הרי הוא נצמד ע"ג קרקעית הים וכמעט שאינו זז, ורק כשצדים אותו נותנים רשת או כלי עם דג מת בתוך הים, והחלזון מריחו ונכנס לתוך הרשת, וממילא הקשו, כיון שאפשר לצודן בידיים ממקום דיבוקו בקרקע ואין צורך לרשת, א"כ לא שייך לכאורה צידה, וכמו כבש ופרה, וכן חיה ועוף שברשותו שלא שייך צידה (ס' שט"ז סע' י"ב).

ונראה לתרץ בפשטות, דכיון שאין דרך כלל לתופסן כשהם נדבקים בקרקעית הים ועומדים במקומם, כי קשה להבחין, כי נדבקים בו כל מה שנדבק בקרקעית הים, וגם הם בתוך עומק הים וע"ג סלעים וביניהם, שקשה להכנס, ודרך הציידים לתת הרשתות כנ"ל וזה בגדר שצריך להביא מצודה, כעין דאמרינן ביצה כ"ד. בגדר חיוב צידה 'כל שאומר הבא מצודה ונצדנו', דמאי נפקא מינה אם הסיבה שדרך להביא מצודה בגלל שיכול לברוח כמו בצבי, או משום שקשה להבחין או סיבה אחרת דאין דרך לתופסן בידיים.

ומעין ראיה לזה, ממה דאמרינן ביצה כג: **אין צדין דגים מן הביברין ביו"ט אבל צדין חיה ועוף מן הביברין וכו'.** רשב"ג אומר וכו' זה הכלל כל שמחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר.

וע' ברמב"ם פ"ב מהל' יו"ט הל' ז' שפסק שגם דגים מותר לצוד מביברין גדולים כשאינן צורך במצודה, והת"ק של המשנה נדחה מהלכה, והראב"ד חולק וכותב זה אינו נכון שהרי חיה ועוף שהתירו אינו אלא בביברין קטנים, ואפילו הכי דגים אין צדין, והטעם משום שהם מכוסים מן העין עכ"ל.

וע' במ"מ שדעת הרשב"א כדעת הראב"ד, וכתב הב"י הובא במ"ב ס' תצ"ז ס"ק ב', שביאר דעת הראב"ד, שלגבי דגים אף שאין צריך מצודה, מ"מ הואיל והם מכוסים מן העין והביבר רחב, לעולם הם נשמטים לחורים וסדקים ולכן לא חשיבי כניצדים הואיל ויש עכ"פ טורח לתופסן, ע"ש, ורואים מזה, שחסרון של ראייה טובה בגלל כיסוי המים משפיע על חסרון ניצוד, אף שא"צ במצודה, וא"כ כ"ש בחלזון שחסרון ראייה טובה בגלל שהם דומין לקרקעית הים, ועוד סיבות אחרות, אומרים הבא מצודה ונצדנו, יש בו משום צידה. ואף שאינן דומין לגמרי, שחלזונות אין זזים כלל ודגים בביברין שטים במים, מ"מ הכל לפי גודל הטרחה, שבחלזונות קשה מאוד לתופסן כך ואין כלל דרך לעשות בידים, שייך בו צידה.

ואף לדעת הרמב"ם שגם דגים בביברין מותר לצודן, שם משום שאין אומרים הבא מצודה, כמו שכתב הרמב"ם, אבל כאן שאומרים הבא מצודה מכל סיבות הנ"ל, יש בו משום צידה.

ע' עוד בענין חומט, שחייב משום צידה (שבת קז), ודעת רש"י (ויקרא יא ל, חגיגה יא. וע"ע דברים ח ד) שחומט הוא לימצ"א וזה שבלול וחלזון (מתרגם חגיגה שם ומו"ק ו: וע"ז כח. משקדי חלזונא) וא"כ רואים שאף דבר שאינו זז חייב משום צידה, ולכאורה סברתו, שמשום איזה סיבה דרך לצודן במצודה, אולם באמת התוס' רי"ד בחגיגה הקשה על רש"י, איך שייך צידה בזה כיון שאינו זז, ובשביל זה כותב, שחומט הוא מין אחר. ובודאי התוס' רי"ד שהקשה על רש"י שפירש שחומט הוא מעין חלזון, ולא הקשה על חלזון של תכלת שכתוב מפורש בגמ' שחייב משום צידה, היינו משום שחומט של התורה איירי ע"כ בחומט שביבשה, שהרי הוא מטמא, ולא איירי בדבר של הים, שהרי כל שבים טהור (כלים י"ז י"ג) אבל בחלזון של תכלת שהוא בים, מובן שיש בו משום צידה שאינו ניכר וקשה לתופסן ושייך הבא מצודה, ולא הקשה שם התוס' רי"ד כלום.

וע' רב סעדיה גאון על חומט (הובא שוטנשטיין שבת קז. ושיחת חולין קכ"ב וביאור על רס"ג בחומש תורת חיים, וכן דעת הרד"ק בספר השרשים) שמפרש שזה 'זיקית' והולך לאט ומחליף צבעו כמו המקום שנמצא שם, ולפ"ז גם לדידה צ"ל שהסיבה שחייב משום צידה שאין דרך לתופסן ביד משום שקשה להבחין בו, ואף שאם באמת רואים אותו אפשר לתופסן, מ"מ אין דרך לעשות כך.

וע' תוס' שבת עה. שהביא דעה אחת בירושלמי שס"ל שאין חייב בצידת חלזון, ויתכן לפרש שהסברה הוא משום שנחשב כניצוד, אולם הפני יהושע שם מפרש שדעת הירושלמי שם כסברת התוספות בשבת י"ז: ד"ה אין פורסים מצודות, שרק אם נכנס החיה בשעת פריסתו חייב, ובחלזון אין דרך לכנס תיכף.

אולם נראה שבחלזון לא שייך לפטור משום זה, אלא גם אם נכנס אח"כ חייב, שכל מה שבחיה אינו חייב רק כשנכנס תיכף, זה משום שבל"ז הוא רק ספק כמבואר בתוס' שם, שאף שבדבר המתכוון חייב אף שאינו פסיק רישא, שאני הכא שיש לחיה בחירה אם לכנס או לא, ולא נחשב פריסת מצודה כפעולתו לגמרי אלא כמחוסר מעשה של בעל בחירה, משא"כ בחלזון הוא נמשך בטבעו אחר ריח הפתיון, ובודאי יכנס, ויש מאות חלזונות שנכנסים, וממילא פריסת מצודה נחשב שאינו מחוסר עוד מעשה של בעל בחירה, וממילא חייב גם אם נכנס אח"כ, וא"כ מה שיש סברה בירושלמי שאינו חייב בחלזון, הוא מסברה הנ"ל שס"ל שנחשב כניצוד.

נכתב בעה"י ע"י יצחק ברנד, ו' ניסן תשס"ט כאן עה"ק עמנואל ת"ו